

Byport 91. Et kunst- og byplanprojekt for Randers midtby

Foto: Hans Grundsee

Randers den 30. maj 1991

Byport 91

Ide og mål

BYPORT 91 er et kombineret byplan- og kunstprojekt for bymidten i Randers.

Ideen med projektet er at skabe en markant grænse mellem bymidten og de omliggende kvarterer ved hjælp af en ny 'bymur' og tretten 'byporte'.

BYMIDTEN er det koncentrerede udtryk for byens identitet. Den er skæringspunktet for byens trafik og samlingspunktet for byens handel, service og kultur. Bymidten rummer også den kerne, hvorfra byen er vokset. Her er både ældre og nyere bygninger - ældre og nyere kvarterer. De danner ikke én, men mange 'historiske' bymidter, der supplerer eller overlapper hinanden.

Også af den grund er det kvarter, vi kalder bymidten, ikke nogen historisk rekonstruktion, men et byområde afgrænset ud fra byplanmæssige overvejelser.

Den nye bymur og byportene skal derfor heller ikke opfattes som hverken porte eller mure i traditionel forstand, selvom den - eller de - godt kan være det. Udtrykkene bruges kun som et sindbillede på, hvad det er, vi ønsker at opnå.

Vi vil gøre noget særligt ud af indgangen og grænsen til byen for at opnå en klar fornemmelse af, hvornår man er indenfor, og hvornår man er udenfor bymidten. Vi ønsker at bymidten opfattes som en helhed og ikke som en tilfældig mængde af bygninger, der er omgivet af trafikantlæg.

Vi tror, at en klar afgrænsning styrker bymidtens og byens identitet og kan bidrage til den proces, der løbende og gennem flere andre projekter skal gøre byen og bymidten endnu mere attraktiv - først og fremmest for Randrusianerne, men også for de, der arbejder, handler eller blot besøger byen.

Byportene og bymuren

Vi forestiller os, at en BYPORT kan være en selvstændig skulptur, indgå i eller bestå af en særlig udformet ny bygning eller et anlæg, eller fremtræde som en udsmykning eller en udbygning af en eksisterende bygning. Den kan være af sten, jord, metal, glas, neonrør, tilklippede træer eller buske, og den kan have alle mulige former, ikke nødvendigvis noget man kan gå igennem, men måske forbi, under, udenom eller over. Først og fremmest er Byporten et blivende værk, som skal holde i mange år og kan holde til, at byen forandrer sig udenom den.

Afgørende er det, at byportene taler 'byens sprog', dvs. kan konkurrere med de mange andre elementer i gaden. Der er ikke plads til følsomme småfigurer, som kræver et roligt byrum eller en stille have. Der er ikke meget plads i det hele taget hverken fysisk til selve tingen eller til luft omkring den. Mange steder er der heller ikke særlig smukt, så det er en barsk opgave, som kræver, at der tages højde for det helt specielle miljø, som den enkelte byport skal indgå i.

BYMUREN er en sammenhængende række facader af eksisterende og nye bygninger i randen af bymidten. De må gennem en sammenhængende kunstnerisk udsmykning bringes på en form, så de ikke kun opleves som enkeltbygninger, men som en sammenhængende linje eller flade. Hist og her er der ikke plads til bygninger. Så må der arbejdes med skærme, vægge, mure eller lignende.

En foreløbig idé er at indføje et hvidt bånd på facaderne langs bymuren, så det kommer til at løbe som en snor rundt om hele bymidten.

Båndet kan indføres på gesimser eller andre gennemgående bånd eller på husenes sokler, nogle steder bredt eller dækkende hele facaden, andre steder smallere og mere diskret. Hist og her kan båndet udvide sig til felter med billeder eller relief. Hvor husenes facader af arkitektoniske årsager ikke tåler vandrette bånd, kan man evt. udelukkende arbejde med felter. Den hvide farve frembringes ved bemaling, pudsning, berapning eller ved opsætning af kakler eller andre materialer.

Skærme, vægge, mure og lignende, som skal udfylde hullerne i mellem facaderne, må naturligvis også støtte den hvide linje.

Placeringen

På kortet er vist, hvor vi forestiller os, at byportene skal stå og hvordan bymuren forløber. Der er også vist, hvor en byport eller et stykke af muren bør etableres i forbindelse med eller som en del af planlagte nye bygninger og anlæg.

Som man ser, er byportene placeret ved alle større veje eller gågader med adgang til bymidten.

Processen

Hver BYPORT skal skabes af en selvstændig kunstner, som frit kan løse opgaven ud fra det givne oplæg, selvom byrådet naturligvis må forbeholde sig ret til at takke nej til løsninger, som af den ene eller anden grund ikke kan realiseres.

Den foreløbige fremgangsmåde for realiseringen består i, at kunstneren udarbejder tegninger, en model, eller forlæg af en anden slags, mens selve byporten fremstilles ved frivillig arbejdskraft fra fagfolk og firmaer i Randersområdet.

Materialer skaffes til veje med støtte fra fonde, fra sponsorer og fra Randersugens Præsidium, mens selve opstillingen foretages af kommunen. Herudover vil bistand og bidrag fra interesserede enkeltpersoner være en uvurderlig hjælp for projektet.

Denne fremgangsmåde er valgt dels af ressourcemæssige årsager, men også fordi vi lægger vægt på at inddrage så mange mennesker som muligt i processen, og for at give fagfolk lejlighed til at vise, hvor tæt godt håndværk og kunst er forbundet. Fremgangsmåden kan naturligvis tilpasses med tiden og må i det mindste fraviges i de tilfælde, hvor byporten indgår som en integreret del af et nybyggeri eller anlægsarbejde.

Så vidt muligt skal byporten indvies i Randers festuge som finder sted i august måned. Men kan dette ikke lade sig gøre, vil der blive lejlighed til for publikum at besøge værkstederne under festugen. I øvrigt vil offentligheden blive løbende orienteret om projekterne via dagspressen.

Hvorledes BYMUREN skal realiseres er der ikke taget endelig stilling til endnu. Dette projekt hænger ikke alene sammen med de enkelte byporte, men er også i høj grad afhængig af en stor kreds af husejeres interesse og bistand, og lader sig ikke gennemføre uden en eller anden form for overordnet styring og idéskitse.

Dokumentation og opfølgning

Vi regner med, at hele projektet strækker sig over lige så mange år, som der er byporte - foreløbig tretten. Det er et meget langt tidsrum at håndtere, og det må da også forventes, at projektet efterhånden tager sin egen kurs. Det er imidlertid i sig selv en spændende proces at følge, og det er derfor planen at dokumentere forløbet på VIDEO i et samarbejde mellem/AMU-centrets videoskole og en lokal videokunstner.

Det er tanken, at der efter hver byport i første omgang produceres en lille video specielt om dette projekt. Den kan anvendes af DR, TV2 og statens filmcentral og den kan tilbydes virksomheder og personer, der på den ene eller anden måde har bidraget til projektet.

Herudover vil hver byport blive beskrevet i en lille uprætentiøs folder med billeder og omtale af dens tilblivelse, af kunstneren, af de der har fremstillet den og af sponsorer og leverandører. Folderen bliver udsendt i et antal eksemplarer til denne kreds som kommunens tak for hjælpen. Vi forestiller os, at den kan anvendes som nytårshilsen og i lignende repræsentativ sammenhæng.

John Traasdahl Møller

Byplanchef
Randers Kommune

Dokumentet er revideret d. 7. oktober 2010, Kultur og fritidsafdelingen. Originalen kan rekvireres hos Randers Lokalhistoriske Arkiv.